СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 230. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 3-го жовтня 1935. — VOL. XLIII. No. 230. Jersey City, N. J., Thursday, October 3, 1935. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ЗАКЛИКАЄ ЛІБЕРАЛІВ ДО ОБЄДНАНОГО ФРОНТУ

ЛОС АНДЖЕЛЕС. — Поїзд президента, що віз його до Сан Дієго, задержався тут на пару годин. Не дивлячися на дощ і негоду, президента привитала велитенська юрба народу.

До колізею, в котрім президент мав виголосити промову, зібралося коло 75,000 осіб. Ця маса людей оплескувала президента цілими годинами.

Президент у своїй промові пригадував зібраним, що уряд перепровадив край уже через неодну тяжку хвилю, та взивав лібералів краю, щоб вони виступили обєднаним фронтом проти назадників, які не можуть бачити поза кінець власного носа.

СУДОВА БОРОТЬБА ЗА ВУГОЛЬНИЙ ЗАКОН ҐОФІЯ.

ВАШИНҐТОН. — Федеральний уряд вніс до федерального суду свою відповідь на позов, що має доказати неконституційність закона Ґофія про мягкий вгoль.

Супроти цього, що позов відмовляє конґресові права реґулювати торговлю й продукцію мягкого вугля на тій основі, що, мовляв, увесь мягкий вугіль зуживається в стейті, в котрім його добувається, уряд предложив судові докази, що понад 85 процентів усього вугля, добутого в кождім стейті, вивозиться поза стейт і зуживається там. Через те і конгрес має право нормувати продукцію й торговлю цим товаром.

УРЯД ПРИСПІШУЄ БУДОВУ ФЛОРИДСЬКОГО КАНАЛУ.

ВАШИНҐТОН. — Уряд постановив приспішити будову каналу через півостров Флориду, що має лучити Атлянтійський океан з Мексиканським заливом. Уряд поробив пляни, щоб видати першого року 20 міліонів долярів більше, ніж пляновано давніше.

Будова має коштувати 140 міліонів долярів. Першого року уряд плянував видати 5 міліонів.

БОРОТЬБА ЗА СПОСІБ ОРҐАНІЗАЦІЇ РОБІТНИЧИХ ЮНІЙ.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — У наступний понеділок збирається тут річна конвенція Американської Федерації Праці. Конвенції департаментів металевих і будівляних робітників Федерації, що попереджають конвенцію Федерації, вже почалися.

Уряд департаменту металевих робітників у своїм річнім звіті виступає гостро проти аґітації прихильників організування робітничих юній за промислами, що, мовляв, Федерація Праці на останній своїй конвенції ухвалила попирати тільки такий спосіб орґанізації. Департамент металевих робітників каже, що цей департамент орґанізований за фахами, а не за промислами, і він кидає визов противникам передебатувати ще раз цю справу на головній конвенції Федерації Праці.

МІСТО ВЕДЕ КАМПАНІЮ ПРОТИ ГАЛАСУ.

НЮ ЙОРК.. — На приказ міського уряду почалася тут у вівторок, в 11-тій годині вечором, офіціяльна кампанія проти галасу. Кампанія має тревати цілий місяць. Поліція має звертати увагу всякому, хто робить зайвий галас. Кампанія звертається передовсім проти безпотрібного трублення автомобілевих труб та проти нічного співу й галасування.

„ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ" ВЕДЕ КАМПАНІЮ ПРОТИ ВИПАДКІВ.

ВАШИНҐТОН. — „Американський Червоний Хрест" відкрив кампанію за зменшення числа нещасливих випадків.

Кампанія розділюється на зусилля за зменшення числа випадків у домах, фабриках і на дорогах.

ПАСАЖИРІВ „РОТЕРДАМУ" ВИСЛАНО ДОМІВ.

КІНҐСТОН (Джемейка). — Корабель „Ротердам" іще далі стремить на підводній скелі на Морент Кейз, 40 миль на схід від берега Джемейки. Його пасажири, числом 460, та майже вся його залога вже на суші. Вишлють їх до Америки кораблем „Волендем", котрий належить теж до Голяндсько-Американської Лінії, а котрий вислано в тій цілі з Ню Йорку.

Пасажири ще далі дебатують над цим, як це сталося, що „Ротердам" наткнувся на підводну скелю, що була виразно зазначена на морських мапах. Капітан пояснює випадок тим, що корабель попав несподівано на зовсім нову струю води в океані. Морські карти подавали, що струя пливе на захід, а тимчасом струя плила на схід.

СПІЛЬНА АКЦІЯ ДУХОВНИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Католицькі священики, протестантські проповідники й жидівські рабіни злучилися для відсвяткування в цю суботу й неділю „днів льояльности" по всіх церквах і синагогах міста. Ці „дні льояльности" мають дати вислів „мобілізації моральних і духових сил цивілізації".

ХТО БУДЕ ДИКТАТОРОМ У МАЙБУТНЬОМУ?

Один англійський тижневик розписав між своїми читачами оригінальну анкету, а саме вони мали відповісти на питання, хто буде наступником Сталіна, Гітлера та Мусолінія. Їх відповіди такі: В Совєтах по Сталіні перебере владу Каґанович, нині комісар комунікації. В Німеччині місце Гітлера займе Ґерінґ, бо він іще підчас світової війни був дуже популярний німецький летун. В Італії наступником Мусолінія міг би бути тільки Ґранді, нині італійський амбасадор у Лондоні.

ВАЖНИЙ ВИНАХІД.

Роберт Мек Келар з Пікскіл, Ню Йорк, 32-літній винахідник, каже, що він знайшов спосіб уживати олію як топлива в авті.

У вівторок вибрався він у своїм авті в дорогу до Майемі, в стейті Флорида, кажучи, що зужиє на всю цю дорогу топлива для свого авта олію за три доляри. Він каже, що пристроїв своє авто до олію так, що зужиє тільки 1 ґальон олію на 30 миль. Він уживає олію, що коштує 6 центів ґальон.

БЕЗРОБІТТЯ В РУМУНІЇ.

Згідно з офіційними румунськими обчисленнями в Румунії є тепер 100 тисяч безробітних умових працівників, між іншим — 12,000 безробітних учителів, 8,000 професорів середних шкіл, 700 акторів, 3,000 фармацевтів, 3,000 лікарів, 4,000 адвокатів і 40,000 дипльомованих абсольвентів ріжних високих шкіл.

ПОМЕРЛА З ГОЛОДУ, БОЯЧИСЯ БАКТЕРІЙ.

Недавно померла в Марсилії (Франція) одна стара панна. Поліція даремно дошукувалася причини смерти. Аж пізніше виказалося, що панна Бартіє, прочитавши популярний лікарський порадник, дістала такий великий страх перед бактеріями, що боялася навіть дотикатись до їжі в страху перед заразою.

РОЗСТРІЛИ В БАКУ.

В Баку засудили большевики на смерть і розстріляли капітана корабля „Совет", що в червні ц. р. зударився на Каспійськім морі з нафтовим кораблем „Советський Азербейджан". Внаслідок зудару був вибух, після чого „Советський Азербейджан" затонув з кільканадцятьма людьми залоги, а тільки двох моряків удалося вратувати. Капітана „Совету" засудили на смерть за те, що спричинив катастрофу та не ратував потопаючих, бо негайно після зудару відплив, щоби позбутися відповідальности.

СКРИТОВБИВСТВО.

Під Дрогобичем невідомий злочинець убив 24-літнього Василя Металя, огородника зі Стебника, завдавши йому кілька ударів ножем у серце. Як догадуються, причиною вбивства особиста пімста.

БРАТОВБИВСТВО.

У львівському шпиталі помер лікар-ґінеколоґ, д-р Кароль Зальц, якого пробив штилетом рідний брат. Рідня цей факт тримала до останньої хвилі в тайні. Причиною злочину була суперечка за зворот грошей, які лікар позичив рідні.

ПАМЯТНИК НА МІСЦІ, ДЕ ЗГИНУЛА БЕЛЬҐІЙСЬКА КОРОЛЕВА.

В Брюселі створено комітет будови памятника бельґійської королеви Астриди на місці автомобілевої катастрофи. Комітет поробив уже старання у швайцарських властей у справі купна терену, де стане памятник.

ЩОРАЗ БІЛЬШЕ ВІЛЬНИХ МЕШКАНЬ ТА КРАМНИЧНИХ ЛЬОКАЛІВ.

В промислових районах Усціцелі Домув", що списує вільні мешкання по провінціональних містах, стверджує, що з приводу зросту кризи є щораз більше вільних мешкань і крамничних льокалів. Напр. 1-го серпня в Ченстохові було 617 вільних мешкань і 80 крамничних льокалів.

СКАЖЕНІ КОРОВИ В МАДЯРЩИНІ.

В мадярській громаді Сарляд померли дві сімі, одна зложена з 5 осіб, друга з 3, які випили молоко від корови, що її покусав скажений пес. Застриками пастерської сировати годі вже було вратувати селян, бо привезли їх до лічниці запізно.

БЕНКЕТУЮТЬ...

Впромислових районах України представники урядового й господарського апарату запровадили в себе моду влаштовувати з ріжних нагод гучні бенкети. Так на Запоріжжю, з нагоди випуску учнів середньої школи, витрачено на бенкет 26,000 рублів. У часі бенкету учасники так перепилися, що кількох учнів (!) відправлено до шпиталю через алькогольне затроєння. Цікаво зазначити, що опоювання дітей відбувалося в присутності урядових осіб і... „педагогів"!

Подібне марнотравство державних грошей на пиятики масово виявляється і в інших місцях. Це явище дійшло до такого поширення, що на нього звернув увагу наркомтяжпром Орджонікідзе. Слідство виявило, що здеморалізована сфера урядових большевицьких паразитів витрачує на бенкети гроші, що призначені на покращання харчування робітників, школярів і хворих.

Так виявляє себе „пролетарська" влада!

ЗА ЩО ВЖЕ НЕ КАРАЮТЬ.

Сотрудник у Межибродю, пов. Сянік, о, Кузьмінський, влаштував для парохіян, що помагали йому при праці в полі, прийняття, як це водиться по всіх наших селах. Та староство покарало його гривною за „ужондзене забави публічней".

СТРАШНА ЗНАХІДКА КОЛО БУКУРЕШТУ.

Коло, Баняса (Букурешт), де працюють робітники коло тунелю для залізниці, знайдено 35 людських кістяків, що стояли один коло одного. На пальцях деяких кістяків були золоті перстені. Також знайдено коло кістяків багато чужосторонних монет. Тому, що кістяки зложені стоячи, думають деякі, що тут іде про нещасливців, яких захопило землетрясення і закопало живцем. Інші кажуть, що це трупи з часів світової війни, бо в тих саме сторонах відбувалися великі бої. Власти розпорядили слідство.

ЕКСПЕДИЦІЯ „УФИ" ВИХАЛА НА ГУЦУЛЬЩИНУ.

Із Закопаного виїхала на Гуцульщину експедиція німецько-фільмової фірми „Уфа", яка має поробити там знимки з Карпат і з життя Гуцулів.

ЛІКВІДАЦІЯ ПОЛІТЕХНІКИ В ДАНЦІҐУ.

Данціґська політехніка є загрожена і мабуть буде зліквідована. Впливає на це факт, що з Німеччини не приїжджають студенти на студії до Данціґу.

ЗАСУД КУРІЄРКИ НЕЛЕҐАЛЬНИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ.

Окружний суд в Опаві засудив на 3 тижні тяжкої тюрми Єлисавету Петерк, чехословацьку громадянку німецької національности, за виконування обовязків курієрки нелеґальних орґанізацій.

ЗГОРІВ У СТОДОЛІ ПІДЧАС ПОЖЕЖІ.

В будинках господаря Овсійчука в Пісочнім на Ковельщині вибухла пожежа. Жертвою вогню впала хата і господарські будинки. В стодолі живцем згорів Овсійчук, що спав там і не вспів своєчасно втекти.

ДО БЕРЕЗИ КАРТУСЬКОЇ.

До Берези Картуської вивезли дня 27. VII. ц. р. мґр. Мирослава Петрину зі Стрия. Того ж дня рано вивезли до Берези Картуської студ. Олексу Гасина з Конюхова коло Стрия.

СКИТАННЯ ДІВЧИНКИ.

До Рогатина відставили югославські власти 10-літню Зденку Підхомну з Дібринова, якої батьки жили в Загребі, а цього року померли. Дитини не хоче ніхто захистити, отже вона покищо примістилася в міського поліцая, Вагнера.

СТЕЛЯ ВБИЛА 6 РОБІТНИКІВ.

У фабриці літаків у Брасові (Румунія) скоїлася жахлива катастрофа. Стеля поверхні 1,200 кв. метрів завалилася на голови кількадесятьох робітників. 6 робітників убитих, 16 тяжко ранених, інші лекше ранені.

НАЙДОВШЕ НІМЕЦЬКЕ СЛОВО.

Німецька мова дуже багата на зложені слова, яких вимова одним тягом робить труднощі чужинцям. Чи відоме комусь слово довше від Konstantinopolitscherdudelsackpfeifenspitzenmacher (константинопольский фабрикант цибухів до люльки)?

ШУКАЮТЬ НАФТИ.

В околиці ужоцького проємику на Закарпатті вже давно перед війною прийшли на слід мінеральних олїів. Селяни подекуди виловлюють нафту й навіть світять нею. Мадяри сондували джерела нафти в селі Лузі. А тепер приїхали сюди чеські геольоґи з Праги й ведуть біля Волосянки докладні досліди. Щойно на основі їх студій приступить чехословацький гірничий уряд до верчення сонд у тих місцях, де сподіваються сильних нафтових джерел.

Закарпаття взагалі має чимало природних багатств (сіль, вугіль, нафта і т. д.), але ними не цікавилися й не досліджували їх.

РОЗПИСУЮТЬСЯ ПРО УГОДОВІ ПЕРТРАКТАЦІЇ УКРАЇНЦІВ З ПОЛЬСЬКИМ УРЯДОМ

ВАРШАВА (Польща). — Вся польська преса переповнена вістками про українсько-польське зближення. Про тесаме розписуються теж і перебуваючі у Варшаві кореспонденти заграничних держав. Говорять на тему угоди головно в звязку з останніми виборами до польського сойму і сенату. До обидвох законодатних тіл вибрано, як відомо, 19 українських послів до сойму і 6 до сенату. Вибрано їх на всіх українських землях, що опинилися під Польщею, головно на підставі передвиборчого компромісу, заключеного з польським урядом з боку УНДО. Тепер пишуть про дальші пертракції УНДО з польським урядом. Ведуть їх з польським премієром Валерим Славеком редактор „Діла" Василь Мудрий, виконуючий обовязки голови УНДО, і Володимир Целевич, ґенеральний секретар УНДО. Оті конференції започаткував Маріян Косцялковський, польський міністер справ внутрішніх. Він то довів до згаданого виборчого компромісу.

З української сторони, як подають польські ґазети і заграничні кореспонденти, видвигнено перед польським урядом вимогу, щоб супроти Українців уживано в Польщі тільки одну українську назву, а не „рутенську", яку практикується в школах і урядах а далі, щоб держава дала фінансову допомогу українським кооперативам. Кажеться далі, що польський уряд дав свою згоду щодо цих вимог, та що обидві сторони виявили своє задоволення з нагоди отих пертракцій.

АНҐЛІЯ НАТИСКАЄ НА ФРАНЦІЮ.

ПАРИЖ. — Франція знайшлася в дуже тяжкому дипломатичному положенні, бо треба їй дати ясну і рішучу відповідь на запит Великої Британії, чи її фльота готова на Середземнім морі стануть вразі потреби до помочі фльоті анґлійській. Всі знають, що це означає виступ проти Італії. Кажуть, що ця справа забере французькому урядови кілька днів, заки буде ухвалена якась відповідь.

РОБЛЯТЬ З МУХИ ВОЛА, КАЖУТЬ ІТАЛІЙЦІ.

РИМ. — Італійська преса далі розбирає становище Анґлії в конфлікті Італії з Етіопією. Вона пише, що коли би з цього конфлікту прийшло до европейського забурення, то цьому всьому буде винна Анґлія. Бо вона роздмухує справу і з малого льокального конфлікту в Африці спричинює світову заверуху.

ІТАЛІЯ УСТУПАЄ ЯПОНІЇ.

ТОКІО (Японія). — У своїм часі Мусоліні заявив, що наступні Олімпійські ігрища повинні відбутися в Римі. Це мало би бути в 1940 році. Але і Японія виявила свою амбіцію влаштувати такі ігрища в себе. Щоб задоволити Японію, Мусоліні повідомив італійського амбасадора в Токіо, що Італія відкликає своє зголошення і годиться з тим, щоб наступні Олімпійські ігрища відбулися в Японії.

НЕМА ЧАСУ НА СТАБІЛІЗАЦІЮ.

ЛОНДОН. — Анґлія заявляє, що не приступає покищо до стабілізації валюти, бо тепер не є відповідний час на те, щоб можна думати про таку справу.

НОВІ ПРОТИЖИДІВСЬКІ ЗАКОНИ.

БЕРЛІН. — Німецькі Жиди ожидають з нетерпеливістю нового законодавства, що має остаточно унормувати становище Жидів у Німеччині. Але одно вже певно знають: що новий закон уневажнить подружжя Жидів з Арійцями, але тільки ті, що їх заключено по 17 вересні б. р. Давні подружжя будуть далі важні. Жидам не буде теж вільно виставляти націстичного прапора, що як відомо, став уже державним.

ГІТЛЕР ОБЇЖДЖАЄ КРАЙ.

КЕНІҐСБЕРҐ (Німеччина). — Канцлер Гітлер обїздить разом з німецькими ґенералами Німеччину. Кажуть, що його побут біля литовсько-німецької границі багато заважив на голосуванню в Мемелю, яке випало в німецьку користь.

ВЕРТАЮТЬСЯ ДО НІМЕЦЬКОЇ НАЗВИ.

АДІЛЕЙД (Австралія). — Воєнна гістерія минає. Австралійський уряд рішив кільком містам привернути давні назви, які були німецькими, а які підчас світової війни перемінено на анґлійські. Тими містами є: Клемціґ, Гандорф, Льодеталь і Герґот.

ФІНАНСОВА КРІЗА В ЛИТВІ.

МЕМЕЛЬ (Литва). — Заказано урядово виміну гроша на заграничну валюту, як і заведено гостру контролю над грошевим оборотом. Сталося це тому, що через німецький натиск на Литву литовська золота резерва зменшилася до цеї міри, що є покриття тільки на 38% виданого паперового гроша.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Se nd Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accept 1 for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ВИР

Пише Вестбрук Пеґлер, що як вчитується у воєнну підготову Етіопців, у їхні звичаї, церемонії й т. п., то приходить до переконання, що це край наскрізь дикий, некультурний, та що це властиво є обовязком культурних народів защіпити в тім краю культуру. І тому саме зачинає він інакше глядіти на виправу Італії на Етіопію.

Наводимо цей погляд на те, що не дуже інакше глядять на ту справу і ті всі держави, що стають тепер проти Італії. Певно, що кожда з них пішлаб на Етіопію, але головно задля своїх власних користей, таксамо як це робили всі ті держави, що мають свої кольонії в Африці, Азії чи деінде. Отже з боку Італії не сталося тут нічого надзвичайного. Але чомуж тоді наpоблено через ту справу стільки шуму в Европі?

Ось на це намагаються тепер знайти правдиву відповідь. І чим далі, тим більше виходить на яв дійсна правда. Тільки ще довго потреває, заки вона буде дійсно знайдена. Та покищо треба брати під увагу те, що виринає. А воно на диво не є нічим іншим, а цілком подібним до того, що діялося в початках минулої світової війни, коли то піднято клич в обороні демократії, а проти імперіялізму і війни. Ото тепер теж видвигають на перше місце оборону демократії. І тепер теж зачинає світ, чи там Европа, ділитися на два табори. Один ніби демократичний, а другий: диктаторський чи там фашистівський. Беручи це під увагу, виходилоб, що коли ця справа звязана тепер з війною в Европі, то вістря буде звернене проти батька фашизму, Мусолінія, себто проти Італії. Вонаж властиво зачинає імперіялістичну війну і вонаж виповіла війну демократії! Та на ділі так не є. Англія, а вже цілком певно Франція, не є за те, щоб віддалити Мусолінія від себе. Навпаки, вони хочуть його держати при собі. Хтож тоді є другий великий ворог демократії? Виходилоб, що Совети. Адже від нікого не дістала демократія гіршої зневаги як від Советів. Справа ясна і загально відома. Але тепер Совети у Лізі Націй. А крім того ще й у союзі з Францією! І тільки маючи це на увазі, зрозуміємо такі дивні річи, про які тепер пишеться, як ті, що Совети не є на ділі небезпечним ворогом демократії, бо вони за якийсь час переміняться і визнають демократичні принципи. Ось таке вичитуємо тепер, добачуючи, як, поминаючи малі диктаторські краї як Польщу чи Угорщину, звертається головне вістря проти Німеччини і Гітлера, як найбільших ворогів демократії й найбільших визнавців імперіялізму.

З того, що тут наведено, не виходить, що міжнародні сили уложаться так, як тут зарисовано. Але що в тім напрямі щось твориться, це не дасться заперечити. І це не може уйти уваги тих, що слідкують за тим, як виглядатиме нова Европа.

ХАРАКТЕРИСТИЧНІ ПРИКМЕТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Інавгураційний виклад п. ОСИПА СТЕТКЕВИЧА, виголошений на відкриттю курсу української мови в Колюмбійськім Університеті в Ню Йорку).

Ми нині знайшлися в одній з найбільших святинь науки в Америці — в університеті Колюмбія. Зійшлися ми тут на відкриття курсу української мови в цім університеті.

За влаштування цього курсу належиться щира подяка в першій мірі самому університетові, котрий українську мову поставив нарівні з іншими культурними мовами, а далі — шан. проф. Принсови, проф. Менінґови і д-рови Колманови.

Окремо треба би подякувати зарядови Колюмбійського університету за те, що керується чистими демократичними принципами і дає в себе захист усякій культурі.

З нагоди нинішнього свята ми осьтут пригадаємо собі коротенько найхарактеристичніші прикмети української мови — тої мови, що отсе перший раз в історії Америки здобула собі право горожанства в найвищій школі.

Більше як 3,000 літ тому на широких просторах між Вислою й Дніпром та між Дністром аж геть поза Припять жив народ, що звався спершу Венеди, а потім Славяни. Усі ті землі — це прабатьківщина Славян. Славян зачисляють до племен індоевропейської мовної й культурної спільноти. Мали вони одну спільну мову, яка нині називається мовою праславянською. Спільнота Славян тревала кругло 2,000 літ. В V. віці по Хр. цей народ почав виріжнятися в окремі славянські племена зі своїми діялектами. В часі мандрівки народів ті славянські племена пускалися в далекі походи на всі сторони світу спершу з ріжними іншими народами (Готи, Гуни, Авари), а далі на власну руку. Мандрівка славянських племен закінчилася в VII. віці і в тім часі вони почали основувати свої державні організації та жити своїм окремішним життям. Замітне, що ті славянські племена, з котрих витворився український нарід, у мандрівці народів лиш небагато посунулися на схід і на південь, а зрештою осталися майже в цілости в своїй прабатьківщині; тому то тепер говориться зовсім слушно, що Українці живуть на своїх землях споконвіку, від непамятних часів.

Українці належать до південної громади Славян (Українці, Сербо-Хорвати, Болгари й Словінці), а їх мова займає посереднє місце між славянськими мовами. У цій мові є безліч місцевих говірок, що обєднуються спільними прикметами в говори (діялекти), які знову лучаться в менші або більші діялектичні групи (піднаріччя й наріччя). Та всетаки треба ствердити, що ріжниці між поодинокими українськими наріччями не такі великі, як в інших народів, напр. Англійців, Італійців, Німців, Поляків і т. д. Тому то не дивота, що Українець з Харкова чи з Полтави дуже добре розуміє Українця з Перемишля чи зо Львова.

Коли Українці при кінці X. віку приняли християнську релігію грецького обряду, то богослужбові книги взяли собі з Болгарії, яка тоді вже була християнською державою. Це вони зробили тому, що болгарська мова, як одна із славянських, була їм доволі зрозуміла. Ця старо-болгарська або церковно-славянська мова задержалася в українських церковних книгах по нинішній день, хоч по світовій війні почали вже декуди перекладати їх на живу народню мову. Аж до виступу Котляревського, що дав початок новій українській літературі, церковно-славянську мову вважали літературною і нею українські письменики, головно монахи, писали свої твори. Ця мова була для народу завсіди мертва і тому вона на народню творчість майже ніякого впливу не мала. Навпаки, жива народня мова втискалася силоміць до мови вчених і лишала на ній повсякчасно дуже значні сліди.

Окремо від ученого світу нарід творив собі свою усну словесність і довів до того, що вже за козацьких часів українська мова майже нічим не ріжнилася від теперішньої літературної мови.

Українська усна словесність надзвичайно багата й ріжнородна. Вона ділиться на такі відділи: 1. Обрядові пісні, 2. Колядки-щедрівки, 3. Весняни-гаївки, 4. Русальні й царинні пісні, 5. Обжинкові пісні, 6. Весільні пісні, 7. Похоронні голосіння, 8. Народні думи, 9. Історичні й політичні пісні, 10. Станові пісні (з окремою ґрупою пісень чумацьких), 11. Салдатчина й рекрутчина, 12. Лірично-побутові пісні з особистого й родинного життя, 13. Приколискові пісні, 14. Парубоцькі й дівоцькі пісні, 15. Танкові пісні, 16. Коломийки, 17. Шумки й козачки, 18. Баляди й романси, 19. Гумористичні пісні, анекдоти й пародії, 20. Побожні й старцівські пісні. До прозових творів належать: байки, казки, новелі, анекдоти, фацеції, приказки, перекази, оповідання з обсягу демонольоґії, леґенди, приповідки і загадки.

Усе те, пронизане гуманними й свободолюбними ідеями, — це пребагата скарбниця, невичерпне джерело для тих, що творять писемну українську літературу.

Самостійність української мови доказав понад усякий сумнів найбільший славіст XIX. віку, Франц Мікльосіч (1813—1891), Словінець з роду. Згодом за ним пішли інші фільольоґи (між іншими й петербурська Академія Наук) і нині ця справа вже дефінітивно вирішена.

Українська мова — це мова хліборобів, що зродилася й росла на безмежних степах. На селі, на полі, в горах і долинах люди змушені перекликатися голосно, грімко, а це відбилося корисно на артикуляції звуків та складів. Потреба голосної розмови умістила вимову поодиноких слів головно в передній половині рота, який нормально більше розкривається, ніж звичайно буває при менше голосній розмові. „Українська мова — каже проф. Ст. Смаль-Стоцький — протягом століть витворила свою власну звукову, морфольоґічну, словотворчу й синтактичну систему. Її норми показують властивий її характер і відмежовують її як специфічний твір психофізичних сил українського народу супроти інших славянських мов. Цей характер виявляється назверхи тим, що хоч приголосних в українській мові багато, то вона не терпить таких сполук приголосних, які тяжко булоб вимовити. Підставою складів є тільки повні, чисті, сильно й докладно артикульовані голосні. Кожний склад гомонить повно і ясно. Рухомий наголос, підвищення голосу на наголошених, а пониження на ненаголошених складах робить мову мельодійною".

Прочитавши таку характеристику української мови, нам тепер легко зрозуміти, чому то вчені мовознавці співучість цієї мови ставлять на другім місці між усіми мовами — зараз по мові італійській.

Красу української мови можна пізнати докладно щойно через порівнування з іншими культурними мовами. До цієї краси причиняється в значній мірі дроблення ріжних слів. Таку велику скількість здрібнілих іменників, як у мові українській, подибуємо лише в мові італійській, але в ніякій мові на світі не знайдемо здрібнілих дієслів (їстоньки, питоньки, робитоньки, ходитоньки) або здрібнілих прислівників (такечки, тамечки).

Послухаймо, наприклад, як заходиться українська мати біля своєї хорої дитини: Дитинонько моя малесенька. Що тобі сталося, моя любесенька? Чи в тебе може головонька болить? Може тобі їстоньки, може питоньки, може спатоньки хочеш? Може соненько ясненьке, моя зірочко. Положися легесенько ось тутечки, на отсю мягеньку подушечку. Я тобі принесу зимненької водички з нашої кринички, ти напєшся, переспишся та й здоровенька будеш.

Годні ви це сказати, так ніжно і так пестливо, якою іншою мовою?

А от возьмім іще, для прикладу, дроблення слова „малий". Отже: малий, малезний, маленечкий, малесечкий, малесенький, малісінький, малюсенький, малюхний, малюцький, малючкий, манісінький, масюненький, масюсінький, маценький, маціненький, маціонький, маціпкий, маціцький, мацюпенький, мацюпіненький.

Або те, дороге кожному з нас слово, „мама": мати, матір, матка, матінка, матінонька, матіночка, матонька, матуня, мутуся, матусенька; а далі: мама, мамка, мамонька, мамочка, мамунечка, мамуня, мамунця, мамусенька, мамусечка, мамуся, мамця; а ще далі: неня, ненечка, ненька.

Таких здрібнілих слів є в українськім письменстві, особливо в усній словесности, дуже багато і ними український нарід висказує свої найглибші і найніжніші почування.

Алеж українська мова багата не тільки на слова здрібнілі. Вона має безліч таких слів і зворотів, що служать до твердих приказів, до боєвих подвигів, у покликах до праці для себе, для свого народу і для всеї суспільности та в закликах до завзятої боротьби з усім тим, що приносить людині матеріяльну або моральну шкоду. Прикладом цього можуть послужити, між іншим, славні народні думи — цей незрівняний епос козацького завзяття.

Все те, чим живе дух людини, всі людські почування в найріжніших відтінках, можна українською мовою виразити ясно, ядерно й пластично, бо до цього служать окремі слова, а то й цілі групи слів.

Українські вчені послуговуються в своїх наукових творах, як рідна річ, ріжними інтернаціональними словами, але мають на кожне поняття і своє рідне слово.

Чи треба дивуватися, що чужинці, які студіюють українську мову, прилипають до неї душею і так нею захоплюються?

Проф. Василь Сімович начисляє 19 фонетичних прикмет української мови, не враховуючи наголосу, а в порівнанні з іншими славянськими мовами подає 18 ріжних прикмет. Важніших морфольоґічних прикмет він нараховує 5 головних груп, а крім того наводить багато характеристичних рис у словотворі і складні.

Всього того ми тут очевидно розбирати не будемо, але зазначуємо всі ці речі на те, щоб виразно ствердити, що українська мова має повне й заслужене право станути в ряді інших культурних мов.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ТО НЕ З ПРОСТИМИ СПРАВА.

Висипалися „Щоденні Вісти" з довженною ковбасою проти „Народної Волі" за те, що вона критикувала один проєкт суспільного обезпечення.

Пишуть при тому: „Ми вже кілька разів писали про це і сьогодні ще раз пригадуємо читачеви з приводу одноголосної підтримки законопроєкту про соціяльне обезпечення конвенцією польської запомогової організації, що в своїх рядах налічує понад 300,000 членів, „Звйонзек Народови Польскі".

„Вісти" зробили для себе річ дуже характеристичну, що пишуть по кілька разів про польську організацію. Про українську організацію з похвалами „Вісти" по кілька разів ще ніколи не писали. Видно, що в них це важний арґумент, що за якийсь проєкт заявилася польська організація.

КОЛИ ДУРНИЦЯ ПЕРЕСТАЄ НЕЮ БУТИ.

І важне це для наських комуністів, що за якусь справу заявилась організація, що має 300,000 членів. Як за справу заявиться організація, що має 30,000 членів, то це, бачите, не має внутрішньої вартости. Як 300,000 тисяч людей скаже те саме, то це вже стає розумним арґументом.

Число членів в організації, що заявилася за якусь думку, такий важний арґумент за слушність думки, що в своїм бажанню скріпити арґумент за свою думку „Вісти" приписують „Польському Звйонзкові" „понад 300,000 членів, тоді як самий Звйонзек подав до „Фратернел Монитор", що має 271,000 членів.

Бачите, як один скочить у болото, то це дурниця; як два, то вже варта над цим подумати; як три, то вже скидайте шмаття й лагодьтеся собі скакати; як чотири, то скаче, як стоїте.

ПАН З ПАНЕМ.

Вилявши цілий цебер помиїв на „Народну Волю" та вихваливши „Польські Звйонзек Народови", „Вісти" на кінці лають ще й „Свободу" та Український Народний Союз, хоч не наводять голосу ні „Свободи" ні Українського Народного Союзу в цій справі.

Видно большевицька справедливість взорується на тім батьку, що вибив наперед одну дитину, що щось провинила, а потім вибив усіх дітей, щоб „нікому кривди не було".

Чи не думають „Вісти" започаткувати цим нападом на оба Українські Союзи і їх органи якийсь союз між большевиками й польськими націоналістами? Чому це робиться? Чи на приказ Москви, щоб комуністи йшли з усякими некомуністами проти „фашистів"? Чи це просто комуністичні верховоди з власної пильности взялися за боки з польськими панами, щоб нас заздрість узяла. Мовляв, бачите, Івани? Пан з панем зна се, а вам до того засе.

ОБОРОНИВ.

Написав проф. Огієнко в „Рідній Мові", „популярно-науковім місячнику", що виходить у Варшаві, статтю на оборону одної літературної української мови.

Доказував, що Українці повинні плекати свою літературну мову, бо видно думав, що Українці цею справою не займаються досить енерґійно.

Доказував це з такою силою, що тепер Поляки передрукують його статтю та тикають її Українцям під ніс на доказ, що, мовляв, Українці розбиті в своїм нутрі.

Подаючи цей факт, що такий висновок зо статті проф. Огієнка зробив якийсь п. С. Г. у „Бюлетині Польсько-Українськім", львівське „Діло" не винує проф. Огієнка за всі висновки п. С. Г., але зі свого боку показує, як проф. Огієнко своєю працею для української мови їх мову підриває.

У цей спосіб зілюстровано відому дитячу казку про медведя, що, думаючи відгнати мухи від свого добродія, угатив його каменюкою в голову так, що йому череп розсадив.

УЛАС САМЧУК.

ВОЛИНЬ

Роман-хроніка у 3-ох частинах.

Частина І.

КУДИ ТЕЧЕ ТА РІЧКА?

Передрук забороняється. — Авторські права застережені.

63

Чекайте. Зараз із темного дубового гаю вийдуть якісь величні люди зо співами і гимнами. Вони пройдуть повільною ходою нивкою гречки і зупиняться на розстеленому килимові конюшини. Дзвони литимуться просто з небес. Сонце співатиме найбільший гимн. Тіні від хмарок, що нечутно, мов дихання, несуть свої прозоросрібні вуальки, торкнуться дзвінких пісень землі, підхоплять їх і віднесуть, віднесуть...

Сіли малий і старий у траві. Ще вогковато від роси, ще чути запахи розмоклої трави.

У старого на колінах товстюча книга — біблія, про котру не раз чув Володько. Так ось вона та страшна книга, у котрій списано усе, що було і що добре від створення мира до Страшного суду. Це та Апокаліпса. Це звідти вичитує цей старий з добрими очима і опалими щоками чародій свої дивогідні чари.

І дивлячись на нього, Володько, чутний дитячою душею, не відчував страху. Щось тягнуло до нього. Кожна рисочка зморщеного обличчя казала про велику душевну притягливу силу цієї людини. Відхиливши злегка рожевенькі усточка з широко-відчиненими очинятами, хлопець ловить приємно-згучні слова діда, яких не розумів, які лиш чув, відчував і вірив у них.

Старий читав однотонно, сидячи в траві по турецьки. Книга говорила устами діда, а хлопчик впивав їх у себе... „і усе, що ти бачиш, запиши у книжку... і так запиши, щоб ти бачив, що є і що буде... — тягнув однотонний голос.

...„не бійся нічого, що треба буде перетерпіти тобі. От діявол буде шпурляти з вашого оточення в темницю, щоб спокусити вас, і будете мати скорботу днів десять. Будь вірним до смерти і дам тобі вінок життя"...

Володько чує слова. Вони капають на його вразливу душу і кожне випікає вічний значок.

„І я споглянув, — читає далі дід. — І от кінь блідий, а на ньому вершник, котрому імя Смерть; і пекло слідкувало за ним, і влада дана йому над четвертиною землі — морити мечем, і голодом, і мором, і звірями земними... І дух і наречена кажуть: прийди!

Спрагнений хай приходить і бажаючий хай бере воду життя даром"...

Опісля старий закрив книгу і почав пояснювати. Володько слухав його і розумів. Розумів по своєму, по дитячому. Він виразно відчув, що все, що любив до цього часу так собі само собою, тепер любить свідомо. Старий говорив просто, отверто і щиро. Щирість його видавалася малому найбільшою його силою і хотілося добровільно коритися їй. Може, думав Володько, і бджоли чують ту силу. Може тому вони самі летять до нього, бо люблять...

„Прийди і пий воду життя даром"...

Дійсно, по повороті від Юхима багато дечого змінилося у малого. Тих два дні видавалися йому казкою. Зелений, соняшний хутір незабутньо навіки лишився в його споминах, як тихий щасливий острівець, до котрого одного разу причалив його життєвий човник, щоб набратися душевного тепла і мудрости. І вже після того не так вірив Володько у чародійство Юхима.

Літо тікає наперід. Родина Матвія працює, мов кубло мурашок. Сінокос, город, жнива. Конюшина вилягла, пшениця похилилась. Дні гарячі, а часом буревії гуляють. Над лугом і річкою чорногузи кружляють; у річці плеще риба, на лугу дзвенять коси косарів. Володько при домі працює. Корів не пасе, бо ще не зовсім дужий, але отой западенний Хведотисько додає йому чимало турбот. Він став ще гіршим ніж торік. Одного разу, коли всі були на ярмарці — втік. Що то налякався Володько, поки знайшов. Другий раз знов з Василем вийшла неприємна справа. Володько любить Василя, але той капосний хлопчисько завжди глумиться з нього. Коли випаде дощ, понаналиває на подвірю калюжі, для Василя найбільшим задоволенням, коли Володько обтраскається по вуха, або так накисне, що хоч не підходь перед мамині очі. О тоді Василь тішиться. І чого він тішиться? Чого він радіє? Мама випарять Володька, а Василь регоче.

Одного разу, коли Настя пішла в поле по зілля, Василь кепсько пожартував з Володьком. Витягнув його на горище хліва і мало, мало не пхнув з дверей фаціяту. А це ж високо. Володько підняв репіть, нахопилася Настя і Василь тяжко спокутував свою легковажність. Мати спарила йому хоптою сідянку так, що той тиждень не наважився сидіти. І дивно, — що Василь ввесь час дувся не на матір, а на Володька, так ніби той винен. Василеві очі дивилися суворо, злісно. Володька вони бажали пронизати. А Володько болів через це. Прикро йому, і буває, коли Василь засне, Володько підсяде до нього і легенько, легенько, що той не почув, гладить рукою його русяве, мягке волосся. Тоді ставало Володькові приємніше. А час тягнувся довго.

Нарешті вернувся батько. Змарнілий, брудний, мовчазний, видно сердитий. Привіз з собою тільки брудну заялозену торбу, яку з серцем шпурнув десь на піч. Про це довідалися господарі і почали сходитися „розпитати, як там". Матвій, твердо спльовуючи, казав: — Кацап є кацап. Щоб з нього зробити господара, то треба збити його нагаєм. Ледачий і дурний народ. Одно, що потрапить — говорити. Але землю орати, сіяти... Сам у такому гної сидить, що навіть наша свиня не могла б у такому витримати. Волію тут на десятині сидіти, ніж там на десяти, — закінчував Матвій.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОМАГАЙМО СТУДІЮЮЧІЙ МОЛОДІ.

Часто можна вичитати в ґазетах, що десь який багатий чоловік, умираючи, зіставив великий скарб своїй фамілії в старім краю, а вона передтим була в великій нужді. Теперішня криза привела до зубожіння наш нарід так, що не одному тяжко приходиться вивести в люди свого сина чи доньку. Ми тут на еміґрації знаємо кожен своє село чи містечко, знаємо фамілію, а хоч би і чужих людей з того села, що мають діти у школах і неодному дуже тяжко приходить той останній рік або 2, докінчити науку як слід. Хто може, поможіть і не питайте, чиколи віддасть, бо були випадки, що син не міг дивитися на мозольну працю батька, коли той в холоді й голоді старався помогти синови докінчити науку і син поповнив самогубство. Це був той критичний момент, коли помочі не міг дістати.

Хто був на війні, той знає, що один бій можна було виграти без великої армії, а лише при помочі кількох воїнів, що прийшли в критичний момент. Багато з наших земляків тепер борються за кращу долю, і чекають помочі. Прийде вона, чи не прийде в час? Хто помагає в час, той дає майже все!

Часто можна стрінути людей, що кажуть, що вже маємо досить тих учених. Я до них скажу: Хто заступить наші місця, як нас не стане? — Наші діти. А хто дітей не має, то чужі діти. А хто заступить місце лікаря, судді, священика й інжинира, столяря, кравця, шевця, машиніста і т. д., як їх не стане? Певно, що чужі, як наших не буде. Може тепер ще їх є досить, але хто знає, чи за рік, два, пять, тих людей не забракне?

Ми дуже цінимо тих людей, і ніколи при них не забудемо, як вони нам в життю помогли, дістати добру роботу, чи в бизнеci підтримали. Так і про чи то приїхати до Америки, чи нас не забудуть за наші добрі діла.

С. С.

SUPPORT OUR RADIO PERFORMERS!

Young Ukrainians of Western Pennsylvania! Have you tuned in on the W.W.S.W. Ukrainian Hour? If you have, you will understand my point clearly; if you have **not**, you are surely missing an entertaining as well as educational program.

For nine weeks the Ukrainian Hour has entertained its listeners. Songs of Ukraine were sung and played by local talents. The colorful tunes of tragedy and gayety made many hearts swell with pride, for these melodious tunes bring back to our folks true visions of our native country, Ukraine.

Due to the efforts of Rev. Dennis Kulmatytsky, Pastor of St. Mary's Ukrainian Greek Catholic Church, and Mr. Paul Dargis, the Ukrainian Hour has been a tremendous success. Perhaps you, young Ukrainians, do not realize that its functioning depends on your financial and voluntary support. By voluntary support I mean this: if there are any unknown Ukrainian talents, they should notify Rev. D. Kulmatytsky and volunteer with their worthy talents, whether be vocal or instrumental.

Would it not be an honor to hear your own local choir over the radio or to hear your brothers or sisters pour forth their gifted ability? This is not impossible. Through organization and coherence, the young Ukrainians can donate their services in making our radio hour a firm success. As yet, the older folk has participated very little in aiding the Ukrainian Hour. Many leaders of congregations have rudely criticized the strenuous efforts of the few who are doing everything in their power towards upholding the Ukrainian Hour. This may sound astonishing but such acts have really been practiced by those who neglected to do their share.

If you appreciate Ukrainian folk tunes and music, acknowledge this by writing to Rev. D. Kulmatytsky. In addition, start an organizing movement in your city and see why your choir or fellowmates of ability have not taken part.

Many choirs would readily have done so if it were not for financial reasons. The expense of continuing the Ukrainian Hour is too great to add more burdens which could be individually settled by congregations.

Rev. Dennis Kulmatytsky, as well as Rosella Zawalin, Jeanette Shostaczko, vocalists; John Suszuski, pianist; and Jerry Monastyrsky have done their share. At present, two talented violinists, the Yagella brothers, are providing splendid music. Now it is our chance to show what we contribute.

I appeal to all young Ukrainians to organize and to present their talents. For full details write to Reverend Dennis Kulmatytsky.

Miss Olga Shostaczko,
McKees Rocks, Pa.

З ПРИВОДУ ВИСТУПУ СКРИПАКА-АРТИСТА П. П. ДУБАСА.

Недавно був поміщений в „Свободі" звіт з Національної Манiфестації - концерту в Карнеґі Гол, в Ню Йорку, в якому автор допису зреферував між иншим і виступ п. Павла Дубаса, як скрипкового соліста, зазначуючи, що виступ був не на місці, тому, що п. Дубас виконував довжезний „скрипковий концерт" А. Глазунова. Мені здається, що така згадка то так якби молодого американського Українця і свідомого громадянина облято зимною водою.

Я думаю, що шановний дописувач подав тільки одну сторону виступу, а не обговорив додатних сторін виступу п. Дубаса.

Тому доповню звіт дописувача і постараюся виправдати молодого артиста.

Перш усього п. Дубас живе у Филаделфії, а не в Ню Йорку. І я певний, що він зі запрошення (можливо листовного) зрозумів, що його запрошено на концерт, а не на віче. „Карнеґі Гол", це є саля, якої імя звязане з іменами світових артистів і світових орхестр. І тому п. Дубас, одержавши запрошення грати на концерті, міг думати, що земляки розщедрилися і дали йому нагоду „показатися".

А знаємо, що він якраз повернувся з дворічної студійної подорожі по Европі, де доповняв своє музичне знання у світових „звізд". Тому його виступ був для деякої части публики приманою бути на салі. А щоб себе „показати", то до цього найкраще надавався музичний твір, який називається „скрипковим концертом". Це є композиція великих технічних трудностей, для сольового інструменту з акомпаніментом орхестри, яку може заступати фортепян. Такий твір звичайно довгий на 30 до 40 мінут і складається з 3 контрастуючих частин. З якої пятнацятки „скрипкових концертів" ріжних композиторів п. Дубас вибрав найкоротший, т. є А. Глазунова, і скоротив його майже на одну трету, т. є на 15 або 16 мінут.

Розпорядчики могли звернути солістови увагу, що імя російського композитора в програмі Української Національної Манiфестації не є на місці хочби тому, що зраджує, що ми ще не діждалися „скрипкового концерту" зпід пера Українця. Вони могли просити п. Дубаса заступити цей твір твором, або творами українських, або бодай „невтральних" композиторів. А якщо вони згодилися на подану композицію, то вони повинні були знати, що довгого і важкого для слухання музичного твору не можна поміщувати при кінці програми концерту, а тимбільше віча.

Сьогодня не можна когось в Ню Йорку виправдати, що не знає, що це означає назва „Віолін або Пяно Кончерто", і що такий твір дуже довгий. Через радіо передають найменше 3 рази на тиждень, як хтось (Гайфен, Елман, Менугін, Кубелік, Падеревський і т. д.) виконує з орхестрою якийсь концерт. А дарові симфонічні концерти орхестр PWA теж стоять нашій еміґрації до диспозиції. Та на жаль, використують їх для самоосвіти члени „іншої віри", і то масово. Там часто виступають солісти, виконуючи „концерти". Навіть у „Свободі" кілька місяців тому були дві статті з нагоди виступу підписаного, який виконував „концерт" Бетовена з бронкською симфонічною орхестрою. Цей „концерт" тревав 50 мінут.

Цей факт, що виступ п. Дубаса з „концертом" був не на місці, був причиною, що перемучена публика попередними промовами і продукціями не могла слухати його гри з належною увагою.

А шкода, бо п. Дубас — майже в опінвочі — виконав вище згаданий твір з глибоким відчуттям та зрозумінням. Його техніка солідна і всі трудности твору він поборював з гідною подиву легкістю. Його тон милий і шляхотний. Лінія твору була переведена з розмахом і контрастами. Він мав добру піддержку в особі свойого акомпаніятора, знаменитого пяніста. Жалко, що вся музика йшла під гомін цілої салі і часті переривання музики оплесками. Одначе годі винити публику, що не могла себе зосередоточити і присилувати слухати. Але годі винити тут симпатичного молодого артиста. Він не зі своєї вини вліз „як гриб у борщ".

Роман Придаткевич,
Ню Йорк, Н. Й.

Діти.

Батько: Івасю, я бачу, що твій братчик має менше яблоко. Чи ти не позволив йому, щоб сам собі вибрав?

Син: Чому ні... Я позволив йому, лише заповів йому: або мале або ніяке! І він вибрав менше яблоко.

ПОВІДОМЛЕННЯ ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

ДО ВСІХ ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ, КОТРІ ЗМІНЮЮТЬ СВОЮ АДРЕСУ.

Хто з членів У. Н. Союза, або передплатників, змінює свою адресу, мусить виповнити наступне:

1) Переслати 10 центів, які Адміністрація платить за виробления „стенсля". 2) Подати виразно число відділу, до котрого член належить. 3) Подати стару адресу. 4) Подати нову адресу.

Стара адреса була:

Число відділу ____
Імя ____
Улиця ____
Почта ____

Нова адреса є:

Число відділу ____
Імя ____
Улиця ____
Почта ____

Хто при зміні своєї адреси не подасть виразно числа свого відділу і не перешле 10 центів почтовою маркою, хай не нарікає, що одержує „Свободу" не правильно.

Адміністрація „Свободи".

"SVOBODA,"
81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY, N. J.

Е. Онацький.

СИРАКУЗИ

(З мого подорожнього щоденника).

(3.

Трохи далі, в кінці алеї струнких і сумних кипарисів, знаходжу ще одну цікаву памятку: великий мармуровий трикутник. Увінчаний фашом, себто жмутом різок, звязаних докупи лавровим вінком. Тут же — ріжні приладдя роботи. Посередині напис — „Джузеппе Маціньому — на увіковічнення памяти цієї великої людини з великою пошаною кладуть оцю памятку робітники товариства Архімеда 1881 року". Цікаво бачити на памятку Маціня емблему фашистів, її покладену робітниками, та ще в — 1881 році.

Довший час ріжні італійські лiберали й соціялісти протиставляли постать і імя великого італійського патріота й революціонера італійським фашистам, що ніби порушували найбільш дорогі для Маціня ідеали свободи й республики. В дійсности між колишніми ідеалами Маціня й теперішніми ідеалами італійських фашистів розлягає глибока безодня. Відмінилися часи, відмінилися ідеали. Але залишилася все та сама гаряча любов до Батьківщини та готовість саможертви для неї. І тому італійські фашисти, наслідуючи не тільки словом, але іноді й ділом, сучасних запізнених маціністів, не можуть дозволити собі розкоші викинути з національного пантеону постать Маціня. Навпаки, вони роблять найбільші зусилля, щоб підкреслити те спільне, що є між ними й Маціньом. — „Сказати, що Джузеппе Маціні, — говорив 5 травня 1930 року в Ґенуї на святі Маціня тодішній міністер корпорацій і теперішній губернатор Риму, Боттай, — є попередник фашизму, значило би повторити вtерті слова. Я не вагаюсь проголосити, що цілий фашистівський рух — від початку і до нині — походить саме від Маціня, і навіть більше того — що він є сповненням справжнього маціністу... Принцип співробітництва кляс всупереч принципам лібералізму, що ставився байдуже до всяких соціяльних конфліктів, і всупереч соціялізмові, що розпалював усі ці конфлікти, був головним в органічній соціяльно - політичній системі безсмертного Ґенуезця та залишається головним у синдикалістичнім режимі італійського фашизму... Маціні не боявся вказувати робітникам на необхідність для них піднестися понад чисто матеріялістичні ідеали до ідеалів духових. — „Матеріяльне поліпшення життя, — говорив він їм, — є істотне, і ми змагаємось за його поліпшення, та не тому, що людям треба мати добре помешкання й добру їжу, але тому, що свідомість вашої гідности й ваш моральний розвиток гальмуються вашою постійною боротьбою зо злиднями"...

Скільки глибокої правди в тому! Людина — не тільки кров і тіло, але й дух, і людина не тільки дух, але й кров і тіло. Горе тим провідникам народнім, що про це забувають. Горе тим, що вбачають у народі тільки зоольогічну масу, але й горе тим, що хотіли би бачити в ньому тільки одуховлену націю. Мусимо тому брати й Український Нарід таким, яким він є — з його страшними економічними злиднями, з його жахливим духовим убожеством, і мусимо вкладати всі сили для його всесторонного піднесення, памятаючи особливо, що таке всестороннє піднесення є можливе лише в своїй власній незалежній державі.

З Латомії Капуцинів поспішаю безпосередньо до так званої Райської Латомії з її славнозвісним Вухом Діоніза.

Але перш за все про Діоніза. Потім вже — про його вухо.

Діоніз був найславнішим із усіх тиранів Сицилії й — після короля Персії — найсильнішим монархом тогочасного світу. Головна його заслуга полягає в тому, що він звільнив Сицилію від Картаґінців і наніс їх семітському імперіялізмові смертельні поразки. Як признаються навіть італійські історики давнього світу, без Сиракуз та його славного тирана Діоніза ціла південна Европа була би тепер семітська. Можна собі уявити, як би з того тішилися теперішні німецькі расисти...

Щодо назви „тирана", то треба памятати, що „тираном" в грецьких землях називали кожного узурпатора влади, себто кожного, хто приходив до влади революційним, а не конституційним шляхом, без огляду на те, чи він був добрим, чи злим монархом. Пізніше, з огляду на те, що мало не всі тирани, захопивши владу силою, утримували її також силою, і при тому частенько нею зловживали, назва тирана прийняла значіння жорстокого гнобителя. Діоніз Великий належав до котегорії отих справжніх тиранів, і про його підозріливість та жорстокість складалося чимало леґенд. Оповідали, що він завжди носив під одежею панцир для охорони перед можливими замахами; примушував обшукувати кожного, хто мав із ним побачення; не наважувався послуговуватися цируликами для своєї тоалети, бо вони завжди мали в руках гострі приладдя; коли мусів промовляти до народу, казав вибудовувати собі височезні башти, недосяжні для напасників. Не було двох ночей, коли би він спав у тому самому місці.

Таким був сиракузький славний тиран. Щож до Діонізового Вуха, то вчені люди тепер сумніваються, чи воно дійсно Діонізове. В усякому разі, так називається величезна, прорублена в скелі печера, висока й темна, як ґотичний собор, а своєю формою нагадує вухо. Оповідали, що Діоніз замикав у ній найбільш небезпечних вязнів і через маленьку дірку вгорі підслухував кожне їхне слово, щоб бути в курсі намірів своїх ворогів. Тепер ніби доведено, що назва цієї печери походить ніяк не від Діоніза, бо походить із 1586 року, коли відомий італійський маляр Караваджо, відвідуючи цю печеру, звернув увагу на її особливу форму і охрестив її „вухом". Пізніше до цього вуха додано імя Діоніза, що досі живе в усіх сиракузьких руїнах.

При вході один сторож видає мені вхідний квіток, два кроки далі другий сторож його в мене відбирає. Запевняють, що для цієї „операції" потрібно аж двох людей... У цьому можна було би сумніватися, але я звертаю увагу, що обидва вони — воєнні інваліди. Очевидячки, в цей спосіб уряд вирівнює національний борг щодо тих, які віддали Батьківщині все, що могли... Кожний із них по черзі супроводить відвідувачів, щоб показати славнозвісну луну: рве шматочки паперу — і десь вгорі розриваються величезні полотнища; дме, щоб здмухнути з рукава порошинку, і — яких сімдесять метрів вище — луна віддихає, як розсерджений велетень; бє легенько по залізі й тоді здається, що десь гатять із гармати; каже ледве чутно „луна", і згори відповідає, мов з гоголосновника: „луна"; каже „вогонь", і згори відповідає „вогонь"... Здається, ніби не каже нічого, а згори ледве чутно: — „правда".

— І так що дня, мій любий пане! Що дня треба рвати папір, бити в залізо, говорити луна, вогонь, правда... або подібні слова. Однаково зимою й літом. Однаково, чи сонце пече, чи дощ забиває в оце Діонізове Вухо...

— І давно ви тут служите?

— Пятнацять років, мій пане, пятнацять років...

(Далі буде).

ДРАМА УКРАЇНСЬКОГО ЕМІГРАНТА.

Офінор доносить з Парижа, що П. Г. Котляр, український емігрант з Полтавщини, покінчив самогубством, кинувшися з вікна свого помешкання. В тяжкому стані його відставлено до лікарні, де лікарі надіються вратувати його життя. Обставини, які примусили П. Котляра, бувшого старшину Української Армії, рішитися на самогубство, та ще в такий страшний спосіб, є настільки цікаві, що мусять бути подані до відома ширшого громадянства. Справа в тому, що згідно з французьким законом кожний чужинець, який буде засуджений судом, всеодно за який учинок, хочаб на гривну, має по відбутті кари бути автоматично висланий з Франції. У випадку, коли він не вийде, то його знов судять, засуджують до вязниці, а потім знов зобовязують виїхати. З другого боку, поліція може таксамо вислати кожного чужинця, не пояснюючи ні йому ні судови причин висилки. Цей закон у застосуванні до емігрантів є причиною постійних непорозумінь, які частогусто закінчуються трагедіями. Не маючи куди їх висилати, емігрантів, яких часто-густо переслідує поліція через доноси політичних ворогів, арештують та саджають по тюрмах на цілі роки, доки вони випадком не проберуться в якийсь край, де їх не зачіпають. Недавно судили одного, який був поставлений на висилку в 1914 році замість того, щоб виїхати, пішов добровільно на війну, заслужив низку нагород, а як лише війна скінчилася, його заарештували і від того часу його більше як 20 разів суджено та дано від місяця до року вязниці за те, що не може опустити Франції. Подібна історія сталася і з Котляром. Хоч він перебував у Франції довгі роки, є жонатий з Француженкою і має на утриманню двоє її дітей Французів, він був з невідомих причин засуджений на висилку, а що не міг нікуди виїхати, чекав на арешт. Як тільки побачив поліцію, скочив з вікна. Тому, що останніми часами французька преса звернула увагу на незрозумілу жорстокість цього закону у відношенні до емігрантів, то є надія, що коли П. Котляр, вичуняє, дістане тимчасове відрочення висилки, але не має надії, згідно з усіми прецедентами, щоб йому дозволили залишитись, доки зазначений закон є в силі. У великій скількости випадків, коли добра воля висланих не підлягала ніякому сумнівови, і колив вони мусіли покидати на поталу свою французьку родину, суддi признавали їм цілковито рацію, співчували їх сумній долі, та згідно з законом мусіли їх засудити на вязницю та на нову висилку.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член бр. св. Івана Хрестителя, від. 223 У. Н. Союза в Вілкес Баре, Па., складаю сердечну подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $50, котрі стали мені великою помічю. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Василь Стецула.

ВЖЕ Й У БОЛГАРІЇ ВМИРАЄ ВСЕ БІЛЬШЕ ЛЮДЕЙ.

Згідно з урядовими звідомленнями болгарського державного статистичного уряду стверджено, що число смертних випадків і занедужань від чахотки в Болгарії останніми роками все збільшається. В Болгарії від самої чахотки вмирає річно коло 2,500 людей. Те число дуже велике, коли взяти під увагу, що Болгарія має коло шість міліонів населення. Таксамо й число самогубств останніми часами все збільшується. Лише за 3 перших місяців 1933 р. було 188 самогубств, а це значить 80 самогубств більше ніж за той самий час у 1932 р. Крім того занотовано, що значно побільшилось і число смертних випадків наслідком серцевих недуг і запалення легенів.

Жонатий вломник.

Суддя: — Обвинувачений сказав мені, що вломився тричі до крамниці. Щож ви вкрали за ті три рази?

Вломник: — Пане суддя, я взяв за першим разом лише сукенку для моеї жінки, та їй не сподобалася, то я мусів двічі відмінювати цю сукню.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Запорозька Січ, від. 117, подає до відома всім членам, що збори відбудуться в суботу, дня 5-го жовтня, в годині 8-мій ввечір, в У. Н. Домі на 6-тій вулиці. Кождий член повинен явитися на ті збори, бо будуть важні справи до полагодження. Пригадуємо всім довгуючим членам, щоб вирівнали свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Т. Ніньовський, пр., Г. Стефанишин, кас.; С. Кучма, секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевенка, від. 64, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться дня 5-го жовтня, в гали під ч. 435 Мейн вул., точно в годині 7-мій вечір. На зборах будуть дуже важні справи. Обовязком уряду є пригадати членам за їх довг, котрий повинен бути вирівнаний. Просимо членів прийти і забрати свої грамоти, які секретар має у себе. — Петро Криловський, предс.; Сергій Вінярський, кас.; Антін Вакулінський, секр.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний член зідділу 29 У. Н. Союза в Рон, Па., склатаю сердечну подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $35, котрі стали мені великою помічю у моїм тяжкім положенню.

Василь Блюй.

Для безпеки.

Французький письменник Трістан Бернар написав якусь пєсу, яка йому вимково не вдалася. Хтось просив письменника, щоб дав йому карту вільного вступу на цю пєсу. Трістан Бернар післав безплатну карту вступу та прислав і таку записку:

„У залученні присилаю бажану карту вступу, одначе раджу Вам, візьміть зі собою набитий револьвер, бо вшир і вздовж нема нікого на салі.

Незнайома.

Німецький маляр Ліберман ішов раз берлінськими вулицями із своїм псом, якого дуже любив. Як хотів завернути в бічну вулицю, пес підбіг до якоїсь жінки, що саме надійшла, та став до неї радісно леститися. Маляр обурений на пса і на цю незнайому, що стала гладити пса, відізвався гостро:

— Що ви, пані, хочете від мого пса? Що ви за одні, що то за сміливість!?

— Алеж, пане професоре, — відповіла, підсміхаючися ця жінка — таж я, слава Богу, вже пять літ є кухаркою в пана професора.

Військові справи.

— Головною прикметою вояка є вірність — повчає поручник новобранців. — Скажи мені, коли вояк є вірний? — питається одного рекрута.

— Як не ходить з іншими дівчатами, пане поручнику!

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ.

(135)

Тарзан сказав, що хоче йти на лови, щоб принести свіжого мяса для товариства, і попросив три дні відпустки. Орман радо на це згодився, тимбільше, що вже викінчив ті сцени, в яких Тарзан виступав у ролі львиного чоловіка замість Обровського. „Лише вважай на себе", остерігав його Орман на прощання.

„Але й ти мусиш бути обережний", сказав поважно Тарзан. „Особливо бережи табору в ночі. Ми ніколи не можемо бути певними, чи горилі не впадуть у долину, щоб нас побити". Опісля володар джунґлів відвернувся і щез серед гущі. Він гнався в напрямі села Мпугу, де надіявся знайти Обровського.

Тарзан подорожував скоро, днем і вночі, аж добився вкінці до оселі. Мпугу дуже задрожав, коли Тарзан запитав його: „Чи білий пан здоровий?" „Він скоро виздоровів і ми хотіли взяти його до міста Джинджа", відповів Мурин. „Але він оперся, щоб його тут залишити".

Пробуючи сміятися, говорив дальше Мурин: „Він ходить з нами на лови. Зпочатку він боявся, але швидко навчився всього про звірів і тепер уже не страхається. Він щораз більше подібний до тебе, пане". „Але деж він тепер? — зажадав Тарзан. „Останньої ночі він кудись щез", відповів з острахом Мпугу.